

strani jezici

God. XIV

1985.

Broj 4

Lingvistika, metodika

Nada S. Arsenijević

PASIVNE STRUKTURE I NJIHOVE SEMANTIČKE VARIJANTE

Izvorni znanstveni članak. Primitljen 20. 5. 1985.

UDK 801.558:801.541.4:803.0

U članku se upozorava na morfosintaktičke i semantičke osobitosti pasiva u nemačkom jeziku (procesualni pasiv, pasiv stanja, semantičke varijante pasiva). Zahteva se da se pasiv kao dio gramatičkog sustava prikaže nezavisno od maternjeg jezika učenika, jer svaki jezik ima svoje posebnosti kojih upotreba nije neposredno pod uticajem učenikovog maternjeg jezika.

Radi što boljeg sagledavanja izražajnih vrednosti pasivnih struktura u nemačkom jeziku neophodno je upoznati ih ne samo sa morfološko-sintaksičkom, već i sa semantičkom aspekta. Upoznavanjem sadržajne strane neke jezičke pojave, odnosno njenog značenja, dolazi se do saznanja i o samoj funkciji te pojave. Pri savladavanju stranog jezika ne radi se toliko o poznavanju jezičkih elemenata koliko o njihovoj upotrebi. Doprinos lingvistike nastavnom procesu upravo je u primeni njenih teorija (1).*

Aktiv i pasiv u nemačkom jeziku predstavljaju gramatičke sinonime čije značenje, slično leksičkim sinonimima, nije uvek lako pravilno odrediti, a kamoli upotrebiti. Poznato je da značenje rečenice ne proizlazi jednostavno iz zbira značenja reči, već iz značenja reči i sintaksičke strukture rečenice (2). To se odnosi i na pasivne strukture koje se veoma često sreću u nemačkom jeziku, i to u vidu pasiva tipa *werden + particip II* (Vorgangspassiv) i pasiva tipa *sein + particip II* (Zustandspassiv). Usled njihove morfološko-sintaksičke kompleksnosti često se javljaju druge semantičke varijante o kojima će posebno biti reči.

* Brojevi u zagradama odnose se na popis literature.

Upoznavanjem suštinskih osobnosti ovih jezičkih pojava mogu se smanjiti pogrešne primene, a uveliko i izbeći. Pogrešno je uverenje da se pogrešna upotreba javlja samo usled razlika u jezicima, iako ne igraju vidnu ulogu. Interlingvalne pogreške su prvenstveno semantičke prirode. Konvencionalno gledište da se moraju uvežbavati pojave koje se iz osnova razlikuju od pojava u maternjem jeziku više se ne zastupa (3). Istraživanja pojava grešaka su dovela do zaključka da neposredno dejstvo maternjeg jezika nije jedini faktor koji prouzrokuje pogrešnu upotrebu (4). Naime, svaki jezik ima svoje osobnosti kojima se mora pokloniti puna pažnja; one predstavljaju suštinu određenog jezika i njih treba upoznati.

Polazeći sa kognitivnog aspekta učenja stranog jezika, smatramo da je neophodno uporedo upoznavati kako njegove formalne, tako i njegove sadržajne osobnosti. To je put za savladavanje stranog jezika. Naime, ukoliko se sagleda razlog za pojavu greške, utoliko manje postoji mogućnost da se ona ponovi (5).

Pasiv tipa werden + particip II (Vorgangspassiv)

Samo građenje ovog pasiva ne predstavlja neku posebnu teškoću. Elementi njegovih oblika upoznaju se prilikom usvajanja opštih glagolskih vremena, a oblik *worden* umesto *geworden* za gradnju perfekta i pluskvamperfekta u pasivu ostaje jedino da se upozna, tj. da se ukaže na taj oblik. Međutim, pored oblika pasiva neophodno je upoznati, radi njihove pravilne primene, njihovu funkciju u rečenici, odnosno sagledati je na osnovu značenja. Većinom se pasiv tumači na osnovu rasporeda određenih elemenata u odnosu na aktiv, a manje se poklanja pažnja njegovom značenju. Ovim pasivom se menja ne samo morfološko-sintaksička, već i semantička struktura rečenice; radi se, pre svega, o izmenjenom gledanju na vršenje radnje:

Der Arzt untersucht den Kranken. (Lekar pregleda bolesnika.)

Der Kranke wird (vom Arzt) untersucht. (Bolesnik se pregleda/lekar pregleda bolesnika.)

U aktivnoj rečenici vršilac radnje je na prvom mestu u rečenici; u pasivnoj rečenici objekat (dopuna u akuzativu) postaje subjekat (dopuna u nominativu), a to znači da se on ističe i stavlja na prvo mesto. Vršilac radnje, međutim, kao predložna grupa u pasivnoj rečenici može i da se izostavi. Prema tome, iako su semantičke strukture ove dve rečenice gotovo podudarne, oseća se razlika u tome što objekat glagolske radnje postaje u pasivnoj rečenici gramatički subjekat; njemu se daje prednost. Aktiv i pasiv imaju svoje sadržaje kazivanja, što se iz sledećeg primera može još bolje sagledati:

Ich öffne das Fenster. (Otvaram prozor.)

Das Fenster wird (von mir) geöffnet. (Prozor se otvara/otvaram prozor.)

Dok se u aktivu agens obavezno navodi, dotle je u pasivu njegova upotreba fakultativna. U pasivnoj rečenici je važno naglašavanje samog procesa, a ne onog ko ga vrši, pa se zbog toga veoma često i ne navodi. Na osnovu istraživanja ove pojave došlo se do saznanja da se agens izostavlja u otprilike 86,3% pasivnih rečenica (6). Time se, u stvari, postiže objektivno kazivanje, skretanje pažnje na samo saopštavanje, što je i prava funkcija pasiva. Radi se, prema tome, o promenjenom gledanju i načinu izlaganja govornika (7). Stavljanjem nominativa na prvo mesto u rečenici dolazi do izražaja tendencija u nemačkom jeziku da se prednost da temi, a utvrđeno je to u 64% slučajeva kada se radi o ovom tipu pasiva (8).

Razumevanje smisla pasivnih rečenica olakšava i upotreba predloga *von*, *durch*, *mit* u predložnim grupama:

Der Brief wurde mir vom Briefträger übergeben. (Pismo mi je predao pismonoša.)

Predlog *von* se upotrebljava za živa bića i kad se navodi vršilac radnje.

Die Musik wurde durch den Lärm gedämpft. (Galamom je prigušena muzika.)

Predlog *durch* se upotrebljava kad se navodi uzrok/uzročnik.

Der Kranke wurde mit einem neuen Heilmittel geheilt. (Bolesnik je lečen novim lekom.)

Predlog *mit* se upotrebljava kad se više naglašava sredstvo nego uzrok; ukoliko bi se više radilo o uzroku, u ovoj rečenici upotrebio bi se predlog *durch*.

Pretvaranje aktivne rečenice u pasivnu moguće je samo kod tranzitivnih glagola sa dopunom u akuzativu, tj. onih kojima je reč u akuzativu dovoljna semantičko-sintaksička dopuna, odnosno glagolima jednostavne reakcije (9). Prema tome, insistiranje u nastavnom procesu samo na pretvaranju aktivnih rečenica u pasivne ne doprinosi mnogo shvatanju same suštine pasiva, a samim tim ne dobija se ni jasna predstava o vrednosti kazivanja pasivom. Uostalom, prava pasivna rečenica i nije pretvorena aktivna rečenica, na primer:

Es wird gegessen und getrunken. (Jede se i pije se.)

Ukoliko su dopune aktiva u genitivu, dativu ili su predložne, one ostaju i u pasivu:

Es wird seiner gedacht. (Njega se sećaju.)

Es wird ihm gedankt. (Zahvaljuju mu se.)

Für die Ordnung wird von ihm gesorgt. (On se brine za red.)

U pasivu se naglašava proces, zbivanje i akcija, pa su rečenice potpune i jasne i bez agensa. Njegovo izostavljanje naročito je često u stručnoj i naučnoj literaturi, posebno tehničkoj (10). Pri takvom izlaganju stiže se utisak neutralnosti, čak i onda kada se navodi izvršilac:

Das Material wird gehärtet. (Materijal se kali.)

Der erste brauchbare Telefonapparat wurde von dem Amerikaner Bell konstruiert. (Prvi telefon koji se mogao upotrebiti konstruisao je Amerikanac Bel.)

Von Jahr zu Jahr wird das Telefon modernisiert. (Telefon se modernizuje iz godine u godinu.)

Upotreba pasiva se ne ograničava samo na anonimnost. Da li će izlaganje teći u aktivnim ili pasivnim rečenicama, ne zavisi ni samo od sposobnosti glagola za tu funkciju, već i od ličnog rasuđivanja, odnosno od toga šta se želi istaći. Treba ipak ponovo naglasiti da oba kazivanja (aktiv i pasiv), tj. obe dijateze stoje na raspolaganju samo kad su u pitanju tranzitivni glagoli sa dopunom u akuzativu, koja se može pretvoriti u subjekat (dopunu u nominativu) (11):

Ich schreibe den Brief. (Pišem pismo.)

Der Brief wird (von mir) geschrieben. (Pismo se piše/pišem pismo.)

Ima više tranzitivnih glagola koji ne mogu da grade pasiv, jer se njihov objekat (dopuna u akuzativu) ne može pretvoriti u subjekat (dopunu u nominativu), na primer: haben, enthalten, kennen, wissen itd.:

Er hat einen Fotoapparat. (Ima fotografski aparat.)

Die Luft enthält Sauerstoff und Stickstoff. (U vazduhu ima kiseonika i azota.)

Pasiv mogu da grade i intranzitivni glagoli, i to u bezličnom obliku; radnja se izražava bez navođenja agensa. Ne postoji popis intranzitivnih glagola koji mogu da grade pasiv (12). Od semantičkog karaktera subjekta zavisi da li ga uopšte može graditi:

Es wird in der Jugend oft und viel getanzt. (U mladosti se često i mnogo igra.)

Ova rečenica stoji bez *es* ukoliko na to mesto dođe neki drugi deo rečenice: In der Jugend wird oft und viel getanzt. (Prevod isti.)

Pasiv ovog tipa može da preuzme semantičke zadatke nekog drugog gramatičkog oblika, tako, na primer, imperativa:

Es wird Ihnen dringend empfohlen! (Hitno Vam se naređuje!)

Jetzt wird geschlafen! (Sad na spavanje!)

Prema broju elemenata koji se javljaju u rečenici pasivne strukture mogu da se podele na:

- jednočlane
- dvočlane
- tročlane (13).

Jednočlanu strukturu čini osim pasivnog oblika i bezlična zamenica *es* koja se ne može zameniti; ona je formalni subjekat u rečenici:

Es wird geklatscht. (Pljeska se.)

Ovo *se*, a i ranije pomenuto u prevodu *se* nema refleksivno značenje i ne može se zameniti sa *sebe* (14).

Dvočlanu strukturu čini osim pasivnih oblika i subjekat koji se ne može zameniti; radi se o ličnom pasivu bez dopune agensa:

Dieser Werkstoff wird gegossen. (Ovaj materijal se lije.)

Tročlanu strukturu čini osim pasivnih oblika subjekat koji se može zameniti; radi se o ličnom pasivu uz agens s predlozima *von*, *durch*, *mit* o kojima je već bilo reči, kao i mogućnosti izostavljanja agensa.

Novije rasprave o pasivu definišu ga kao »konverziju aktiva«, odnosno »konverziju akcije« (15). Međutim, suština pasiva nije u konverziji. Pasivna rečenica može da bude, kao što je već pomenuto, bez agensa i kad se radi o tranzitivnim glagolima:

Der Artikel wird gedruckt. (Članak se štampa.)

Ovaj pasiv služi i da izrazi uopšteno kazivanje:

Reiseisen wird selten angewendet. (Čisto gvožđe se retko upotrebljava.)

Unter Materie wird die objektive Realität verstanden. (16). (Pod materijom se podrazumeva objektivna stvarnost.)

Pasiv tipa *werden* + *particip II* (Vorgangspassiv) nalazi primenu kad je vršilac radnje nepoznat, nevažan ili se ne želi pomenuti. Pomoću njega postiže se najveća vrednost informacija: davanje prednosti procesima, zbivanjima i odnosima. Upoznavanjem sadržajnog karaktera pasivnih oblika ulazi se u samu suštinu ove jezičke pojave, i to ne samo u odnosu na aktiv, već i na pasiv tipa *sein* + *particip II* (Zustandspassiv), kao i na druge semantičke varijante pasiva.

Pasiv tipa sein + particip II (Zustandspassiv)

Pasiv ovog tipa gradi se od oblika pomoćnog glagola *sein + particip II*; njime se izražava svršena radnja, odnosno njen rezultat, stanje:

Das Museum ist den ganzen Tag geöffnet. (Muzej je otvoren celog dana.)
Poređenjem rečenica u aktivu i ovom pasivu može se u potpunosti sagledati značenje pasiva sa pomoćnim glagolom *sein*:

Ich öffne das Fenster. (Otvaram prozor.)

Das Fenster ist geöffnet (d.h. offen). (Prozor je otvoren.)

Particip II u ovom pasivu približava se pridevskom značenju (geöffnet = = offen). Shvatanje značenja ovog pasiva pomaže se da se uoči suštinska razlika u odnosu na pasiv s pomoćnim glagolom *werden*:

Die Aufgabe wird gelöst. (Zadatak se rešava.)

Die Aufgabe ist gelöst (d.h. fertig). (Zadatak je rešen (tj. gotov).)

Ovaj pasiv, prema tome, izražava statičko stanje, tj. ono koje je rezultat prethodnog dinamičkog procesa. Particip II se pomera iz glagolske oblasti i približava se pridevskoj. Važno je napomenuti da se u perfektu i pluskvam-perfektu ponekad poklapaju oblici pasiva sa pomoćnim glagolom *werden* i prezenta, odnosno imperfekta (preterita) pasiva sa *sein*, i to usled izostavljanja oblika *werden*, naročito ako su u pitanju perfektivni glagoli:

Er ist aufgerufen (worden), (Bio je prozvan) — perf. pas.

Er war aufgerufen (worden). (Beše/bijaše/ prozvan) — pluskv. pas.

Er ist aufgerufen. (Prozvan je) — prez. pas.

Er war aufgerufen. (Bio je prozvan) — imperf./pret. pas.

Iako se oblici izostavljanjem *worden* potpuno poklapaju, ipak ova vremena, kao što se može zaključiti, nisu ista.

Razlike između procesa i stanja izražavaju se u nemačkom jeziku upravo pasivima, što se može uočiti na sledećim primerima:

Die Messe ist vor einigen Tagen eröffnet (worden). (Sajam je pre nekoliko dana otvoren.)

Die Messe ist jetzt eröffnet. (Sajam je sada otvoren.)

Die Strassen sind gekehrt worden. (Ulice su čišćene.)

Die Strassen sind gekehrt. (Ulice su očišćene, tj. čiste.)

Nijanse u značenjima pasiva postoje i u sprskohrvatskom, odnosno hrvatskosrpskom jeziku; na njih ukazuje M. Stevanović. Naime, uprkos podudarnosti oblika jednom se radi o perfektu, a drugi put o prezentu, što se može zaključiti iz sledećeg navoda: »U rečenici: Taj pisac je mnogo čitan, ukoliko trpni pridev u njoj označava radnju — imamo pasiv perfekta, a ne prezenta.« Zatim nastavlja: »Ista rečenica u istom obliku može iskazivati i sadašnji odnos čitalaca prema piscu na koga se ovo odnosi. Ali *čitan* onda znači: Taj pisac je sada omiljen od čitalaca (čitaoci sada vole da ga čitaju). A to će reći da *čitan* u njoj i nije upotrebljen glagolski, već pridevski.« (17)

Kod perfektivnih glagola, kao što se vidi na primerima sa glagolom *eröffnen*, postoje ne samo formalna, već i semantička poklapanja. U. Engel u svojoj sintaksi kaže: »U očigledno sve većem broju slučajeva upotrebljava se *sein*-pasiv umesto *werden*-pasiva, a semantičke razlike izgleda da postepeno nestaju« (18). Ipak, radi sagledavanja razlika neophodno je paziti na to da li se radi o procesu koji traje ili o već završenom, tj. o stanju. Naime, sve

zavisi od funkcije oblika participia II; ukoliko je ona više pridevska upotrebljava se pasiv sa *sein*, a ukoliko je više glagolska upotrebljava se pasiv sa *werden*:

Der Brief ist geschrieben. (Pismo je napisano, tj. gotovo.)

Der Brief ist geschrieben (worden). (Pismo se pisalo/bilo je pisano.)

Značenje jednog i drugog pasiva može se, prema tome, zaključiti na osnovu semantičke strukture rečenice (19).

Pasiv sa *sein* ne izražava, za razliku od aktiva i pasiva sa *werden*, ni zbivanje, ni proces, već stanje kao rezultat procesa. Aktivom se ističe agens, pasivom sa *werden* se ne ističe, ali se javlja fakultativno, a pasivom sa *sein* se ne javlja. Ipak, izuzetno se pojavljuje i kod njega, i to samo onda kad se radi o jednoj vrsti bliskog odnosa između glagola i objekta, tako da se dobije rezultat koji privremeno traje:

Die Strasse ist von Lampen beleuchtet (20). (Ulica je osvetljena svetiljkama.)

U ovom pasivu dolazi takođe do izražaja tendencija da se na prvom mestu u rečenici nađe tema, odnosno subjekat, i to u 76,3% svih pasivnih rečenica (21). U pasivu tipa *werden + particip II* (Vorgangspassiv) radnja ili zbivanje su u toku, a u pasivu tipa *sein + particip II* (Zustandspassiv) radi se o završnom procesu, odnosno o nastalom stanju, zbog toga se on u nemačkom jeziku i naziva pasiv stanja, tj. *Zustandspassiv*.

Semantičke varijante pasiva

Težnja za zamenom pasivnih oblika posledica je njihove složene morfološko-sintaksičke strukture, naročito u prošlim vremenima, pa i budućim. To je razlog što se veoma često njihovi oblici zamenjuju jednostavnijim oblicima; najčešće ih zamenjuju:

1. *Man*-strukture koje omogućuju anonimnost agensa, ali i pretpostavku o njemu; ovu strukturu mogu da grade samo oni tranzitivni i intransitivni glagoli koji se odnose na jedno ili, još češće, više lica:

Man öffnet die Tür. (Vrata se otvaraju.) Umesto:

Die Tür wird geöffnet. (Prevod isti.)

Man trinkt... (Pije se...) Umesto:

Es wird getrunken. (Prevod isti.)

Treba, međutim, naglasiti da se u prvoj rečenici očekuje dopuna, a u drugoj, pasivnoj, nema nikakve dopune, rečenica je potpuna.

Man-strukture se većinom javljaju uz modalne glagole, jer i one same sadrže u sebi modalnu komponentu:

So kann man das nicht schreiben. (Tako se to ne može napisati.)

Bei rotem Licht darf man die Strasse nicht überqueren. (Pri crvenoj svetlosti ne sme se ulica prelaziti.)

2. Refleksivne strukture omogućuju takođe objektivno prikazivanje stvari i procesa (22); zbivanje ostaje u području subjekta:

Das Material wäscht sich leicht (Materijal se lako pere.)

Die Tür öffnet sich. (Vrata se otvaraju.)

Refleksivne strukture stoje i sa pridevom kao modalnom dopunom:

Das Buch verkauft sich gut. (Knjiga se dobro prodaje).

3. Intrazitivno leksičko-semantičke varijante onih glagola koji mogu da se upotrebe i kao tranzitivni i kao intranzitivni, što zavisi od njihovog odnosa prema subjektu:
 - Die Bibliothek öffnet sonntags acht Uhr. (Biblioteka se otvara nedeljom u osam sati.)
 - Die Bibliothek schliesst neunzehn Uhr. (Biblioteka se zatvara u devetnaest sati.)
4. Strukture sa pomoćnim glagolom *sein* + *-bar*, *-lich*:
 - Das Eisen ist giessbar. (Das Eisen kann gegossen werden.) (Gvožđe se može liti.)
 - Diese Schrift ist leserlich. (Ovo pismo se može čitati.)
5. Predikativni gerundiv, tj. *sein* + *zu* + *Infinitiv*:
 - Das Zimmer ist abzuschliessen. (Das Zimmer kann/muss/soll abgeschlossen werden.) (Soba se može/mora/ treba zaključati.)
6. Atributivni gerundiv, tj. *zu* + *Partizip I*:
 - Das abzuholende Paket (das Paket, das abzuholen ist/des abgeholt werden kann/muss/soll). (Paket koji se može/mora/ treba podići.)
7. Funkcionalni glagoli pasivnog značenja:
 - Alle meine Wünsche gingen in Erfüllung (alle meine Wünsche wurden erfüllt). (Sve moje želje su se ispunile.)
 - Sein Buch hat allgemeine Anerkennung gefunden (sein Buch ist allgemein anerkannt worden). (Njegova knjiga je naišla na opšte priznanje.)
8. Glagol *sich lassen* + *Infinitiv*:
 - Dieses Metall lässt sich dehnen (dieses Metall kann gedehnt werden). (Ovaj metal se može istezati.)
9. Glagol *bleiben* + *Partizip II* ili + *zu* + *Infinitiv*:
 - Die Tür bleibt geöffnet (die Tür ist geöffnet). (Vrata ostaju otvorena/vrata su otvorena.)
 - Es bleibt abzuwarten (es muss abgewartet werden). (Ostaje da se pričeka/mora se pričekati.)
10. Neki glagoli u aktivu imaju pasivno značenje; oni imaju još i tu semantičku prednost da preuzmu funkciju drugih glagola (23). U te glagole spadaju: *bekommen*, *erhalten*, *kriegen*, *erfahren*, kao i izraz: *es gibt* + *zu* + *Infinitiv*:
 - Er bekommt das Buch geschenkt (ihm wird das Buch geschenkt). (Dobija knjigu na poklon/knjiga mu se poklanja.)
 - Es gibt viel zu lesen (es kann/muss viel gelesen werden). (Ima mnogo da se čita (može/mora mnogo da se čita.)

U nemačkom jeziku postoji, kao što se može zaključiti, niz mogućnosti da se postigne pasivno kazivanje. Ipak, to treba naglasiti, one nisu takve da bi mogle pokriti sve funkcije pasivnih oblika, pa je zbog toga neophodno posvetiti im punu pažnju. Iako pasiv ne prevazilazi upotrebu aktiva, on je omiljen, i u velikoj je upotrebi u administraciji, štampi, u novije vreme na

radiju i televiziji, a najviše u stručnoj i naučnoj literaturi; njega ima i u svakodnevnom govornom jeziku. Posebna mu je vrednost u tome što se radnje, zbivanja i stanja mogu predstaviti bez navođenja konkretnog izvršioca, čime se postiže i najveća vrednost informacija.

Literatura

- H. J. Heringer, »Linguistik und Didaktik«, *Jahrbuch 1974 des institute für deutsche Sprache* Düsseldorf, 1975, str. 11. (1)
- G. Keseling, H. G. Wiegand, »Einführung in die Semantik«, *Funkkolleg sprache*, 2 Ed., Frankfurt, 1973, str. 18. (2)
- W. Apelt, »Grundprobleme der Fremdsprachenpsychologie«, *Deutsch als Fremdsprache* 8, 1971, str. 146. (3)
- J. Juhász, »Allgemeine Probleme der Kontrastivität«, *Grundfragen der Methodik des Deutschunterrichts und ihre praktischen Verfahren*, München 1975, str. 34 (4)
- E. M. Altemöller, »Wie sich die Fehler gleichen«, *Zielsprache Deutsch* 3, 1983, str. 21, (5)
- K. Brinker, »Das Passiv im heutigen Deutsch. Form und Funktion«, *Heutiges Deutsch*, Reihe 1, Bd. 2, 1971, str. 41. (6)
- E. Beneš, »Die funktionale Satzperspektive«, *Deutsch als Fremdsprache* 1, 1967, str. 23. (7)
- G. Schoenthal, »Das Passiv in der deutschen Standardsprache«, *Heutiges Deutsch*, Reihe 1, Ed. 7, 1976, str. 115. (8)
- M. Ivić, *Lingvistički ogledi*, Beograd, 1983, str. 123. (9)
- H. Kolb, »Das verkleidete Passiv«, *Sprache im technischen Zeitalter* 19, str. 173. (10)
- J. Erben, *Deutsche Grammatik. Ein Abriss*, München, 1972, str. 81. (11)
- K. Brinker, »Das Passiv im heutigen Deutsch«, *Heutiges Deutsch*, Reihe 1, Bd. 4, 1971, str. 67. (12)
- G. Helbig, »Zum Problem der Genera des Verbs in der deutschen Gegenwartssprache«, *Deutsch als Fremdsprache* 3, 1968, str. 129. (13)
- T. Maretić, *Hrvatska ili srpska gramatika*, Zagreb, 1933, str. 168. (14)
- S. Pape-Müller, *Textfunktionen des Passivs*, Tübingen, 1980, str. 12. (15)
- W. Jung, *Grammatik der deutschen Sprache*, Leipzig, 1980, str. 222. (16)
- M. Stevanović, *Savremeni srpskohrvatski jezik*, Beograd, 1975, str. 357. (17)
- U. Engel, *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, Berlin, 1977, str. 121. (18)
- F. Kompter, »Die Behandlung des Zustandspassivs«, *Deutsch als Fremdsprache* 1, 1969, str. 37. (19)
- G. Helbig, J. Buscha, *Deutsche Grammatik*, Leipzig, 1974, str. 153. (20)
- G. Schoenthal, »Das Passiv...«, str. 115. (21)
- H. Brinkmann, *Die Deutsche Sprache*, Düsseldorf, 1971, str. 205. (22)
- S. Pape-Müller, *Textfunktionen des Passivs*, Tübingen, 1980, str. 51. (23)

PASSIVSTRUKTUREN UND IHRE SEMANTISCHE VARIANTEN

Zusammenfassung

Im Artikel wird auf morphosyntaktische und semantische Eigenschaften der Passivbildung im Deutschen hingewiesen (Vorgangs- und Zustandspassiv, Ersatzformen des Passivs). Es wird gefordert, dass das Passiv als Teilstruktur des grammatischen Systems unabhängig von der Muttersprache des Lernenden dargestellt wird, weil jede Sprache ihre Eigentümlichkeiten hat, deren richtige Verwendung von der Muttersprache des Lernenden nicht unmittelbar beeinflusst wird.